

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.12.2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020, ECLI:CZ:NS:2020:31.CDO.2008.2020.1

Číslo: 44/2021

Právní věta: Majetkové hodnoty, které jeden z manželů získal jako plnění ze závazkového právního vztahu, jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal bez souhlasu druhého, jsou součástí společného jmění manželů; součástí společného jmění nejsou dluhy, které pro něj ze závazkového právního vztahu vyplývají. Byly-li na pořízení majetkových hodnot ve společném jmění manželů použity prostředky opatřené takovým závazkem jen jednoho z manželů, který není součástí společného jmění manželů a který je povinen splnit jen zavázaný manžel po zániku manželství, nezakládá tato skutečnost při zániku společného jmění manželů nárok na vypořádání vnosu z odděleného majetku na společný majetek. K výlučnému závazku manžela, který takto majetkové hodnoty ve prospěch společného jmění manželů opatřil, může soud přihlídnout při vypořádání společného jmění manželů, např. při úvaze o disparitě podílů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.12.2020

Spisová značka: 31 Cdo 2008/2020

Číslo rozhodnutí: 44

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák.
§ 143 odst. 1 písm. b) obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 15 Co 402/2018, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se po žalovaném domáhá zaplacení 600 000 Kč s úrokem z prodlení 8,05 % ročně z žalované částky do zaplacení. Účastníci byli do 7. 1. 2011 manželé. Za trvání manželství si žalovaný půjčil bez vědomí žalobkyně od svých rodičů 1 500 000 Kč, které následně – rovněž bez vědomí žalobkyně – půjčil společnosti D. s. r. o. (dále také „společnost“). Společnost vrátila žalovanému v průběhu roku 2014 ve čtyřech splátkách celkem 1 200 000 Kč; žalobkyně si nyní nárokuje polovinu

této částky, neboť pohledávka ze smlouvy o půjčce za společností D. s. r. o. – na kterou společnost žalovanému plnila – byla podle jejího tvrzení součástí společného jmění manželů (dále také „SJM“).

2. Okresní soud v Táboře (dále také „soud prvního stupně“) nejprve rozsudkem pro uznání ze dne 29. 9. 2016, č. j. 8 C 80/2016-46, žalobě zcela vyhověl. Rozsudek soudu prvního stupně byl potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 23. 2. 2017, č. j. 15 Co 12/2017-132; dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud odmítl usnesením ze dne 1. 11. 2017, č. j. [28 Cdo 4139/2017-214](#). Všechny uvedené rozsudky zrušil Ústavní soud náležením ze dne 20. 3. 2018, sp. zn. [III. ÚS 3964/17](#).

3. Následně soud prvního stupně rozsudkem ze dne 24. 8. 2018, č. j. 8 C 80/2016-516, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 600 000 Kč s úrokem z prodlení (výrok I.) a dále povinnost nahradit žalobkyni náklady řízení ve výši 143 100 Kč (výrok II.).

4. Soud prvního stupně uvedl, že závazek žalovaného vůči třetím osobám (jeho rodičům) byl jeho výlučným závazkem ve smyslu § 143 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále také „obč. zák.“). Součástí SJM jsou však podle judikatury i prostředky získané některým z manželů půjčkou, byť se jedná o půjčku sjednanou jedním manželem bez vědomí druhého, přičemž rozsah půjčky přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů; stejně do SJM patří i majetkové hodnoty, které se za tyto prostředky získané půjčkou pořídí. Proto i pohledávka za společností D. s. r. o. byla majetkovou hodnotou náležející do SJM účastníků, ačkoli byla získána za prostředky z výlučného závazku žalovaného.

5. Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 28. 2. 2019, č. j. 15 Co 402/2018-616, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl (výrok I.). Dále žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudy všech stupňů 244 612,30 Kč (výrok II.) a České republice na soudním poplatku z odvolání 5 000 Kč (výrok III.).

6. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, neztotožnil se však s jeho právním hodnocením věci. K tomu, aby se prostředky získané výlučným závazkem jednoho z manželů „transformovaly“ do SJM bylo třeba, aby nějakým způsobem sloužily k rozšíření masy SJM. V daném případě však žalobkyně ani netvrdí, že by k něčemu takovému došlo. Prostředky z výlučného závazku žalovaného tedy nebyly – ani podle žalobního tvrzení – použity ve prospěch SJM, nýbrž na „vznik pohledávky“ za třetí osobou. Protože závazek žalovaného vůči vlastním rodičům není součástí SJM, a tedy ani finanční prostředky za něj získané se nestaly součástí SJM, není součástí SJM ani pohledávka za společností D. s. r. o. „na vrácení půjčených peněz“. I kdyby peněžní prostředky získané od rodičů žalovaného tvořily součást SJM a žalovaný je bez souhlasu žalobkyně poskytl společnosti D. s. r. o., „mohl by k tomu soud přihlédnout jen v rámci vypořádání SJM jako k tzv. vnosu (ze společného na výlučný majetek žalovaného) ve smyslu § 149 odst. 2 obč. zák., nikoli v samostatném řízení poté, co již uplynula lhůta uvedená v § 150 odst. 4 obč. zák.“. Žalobu proto zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadá žalobkyně (dále také „dovolatelka“) dovoláním, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také „o. s. ř.“). Tvrdí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu; pokud by se ustálená judikatura na projednávanou věc nevztahovala, pak se jedná o otázku, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla řešena. Jde o to, zda „představuje pohledávka majetkovou hodnotu náležející do SJM i

v případě, že byla porížena výlučným závazkem jen jednoho z manželů“.

8. Jako dovolací důvod uplatňuje nesprávné právní posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Namítá, že podle ustálené judikatury jsou součástí společného jmění manželů prostředky získané některým z manželů půjčkou, a stejně tak i majetkové hodnoty za tyto prostředky získané; právě takovou majetkovou hodnotou měla být pohledávka za společností D. s. r. o. Navrhuje napadené rozhodnutí zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

9. Žalovaný se ve vyjádření ztotožňuje s právním hodnocením odvolacího soudu a navrhuje podané dovolání zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

10. Jelikož odvolací soud vydal rozhodnutí po 30. 9. 2017, projednal Nejvyšší soud dovolání a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II odst. 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

11. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání je přípustné, neboť odvolací soud vyřešil právní otázku charakteru peněžních prostředků získaných smlouvou o půjčce, kterou převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého a jejíž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu.

15. Senát soudního oddělení č. 22, kterému byla věc v souladu s rozvrhem práce Nejvyššího soudu předložena k projednání a rozhodnutí, se zároveň hodlá odchýlit od právních názorů, které dříve vyslovil např. v rozsudcích ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 428/2017](#), a ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2335/2005](#) (tato i dále označená rozhodnutí odvolacího soudu jsou uveřejněna na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz), a to v navazující právní otázce. Jedná se o závěr, že byly-li na porížení majetkových hodnot ve společném jmění manželů použity (výlučně) peníze opatřené takovým závazkem jen jednoho z manželů, který není součástí SJM, a který je povinen splnit jen zavázaný manžel po zániku manželství, zakládá tato skutečnost při zániku SJM nárok na vypořádání vnosu z odděleného majetku na společný majetek; proto věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, předložil velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále také „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

IV. Důvodnost dovolání

16. Protože společné jmění manželů zaniklo před 1. 1. 2014, řídí se jeho vypořádání zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. [22 Cdo 3779/2014](#), uveřejněný pod číslem 103/2015 Sb. rozh. obč.).

17. Podle § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

18. Podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. společné jmění manželů tvoří závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

19. V nyní projednávané věci je třeba řešit právní otázku, zda jsou součástí SJM peněžní prostředky nabyté smlouvou o půjčce (§ 657 obč. zák.), kterou uzavřel jeden z manželů bez souhlasu druhého a jejíž rozsah přesáhl míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, a na ní navazující otázku, zda je součástí SJM pohledávka proti třetí osobě, které jeden z manželů bez souhlasu druhého takto nabyté peníze dále půjčil.

20. V rozsudku ze dne 22. 1. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1480/2013](#), se (s odkazem např. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2008, sp. zn. [22 Cdo 3596/2006](#)) uvádí: „Věc, která byla pořízena za trvání bezpodílového spoluvlastnictví z prostředků patřících výlučně jednomu z manželů (např. z peněz, které měl již v době před uzavřením manželství nebo které sám získal darováním), se nestává předmětem BSM (bezpodílového spoluvlastnictví manželů - poznámka dovolacího soudu), ale je ve výlučném vlastnictví toho, kdo ji takto pořídil. O nabytí věci za výlučné prostředky jen jednoho z manželů nelze uvažovat v případě, že věc je nabyta za prostředky získané půjčkou, byť ji sjednal jen ten manžel, jehož výlučné prostředky byly později na její splacení použity. Bývalý Nejvyšší soud ČR již v rozsudku z 28. 11. 1969, sp. zn. [8 Cz 36/69](#), publikovaném pod číslem 57/1970 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 57/1970“), zaujal právní názor, že vznikl-li za trvání manželství dluh, z něhož byl zavázán jenom jeden z manželů, který např. uzavřel vlastním jménem smlouvu o půjčce, a bylo-li takto získaných peněz použito na koupi určité věci, tj. byla-li za ně získána určitá majetková hodnota, náleží i tato hodnota - za splnění ostatních podmínek uvedených v § 143 obč. zák. a bez ohledu na to, zda byla smlouva o půjčce platně uzavřena - do bezpodílového spoluvlastnictví. K závazku manžela, který takto opatřil peníze a je povinen je vrátit (ať již jako plnění ze smlouvy o půjčce či jako neoprávněný majetkový prospěch v případě, že smlouva o půjčce nebyla platně uzavřena) a který je vynaložil ve skutečnosti na společný majetek ze svého, se přihlédne při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví.“

21. Uvedené závěry akceptovala rozhodovací praxe Nejvyššího soudu i v poměrech společného jmění manželů. V rozsudku ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2335/2005](#), uveřejněném v časopise Soudní rozhledy, 2007, č. 5, str. 180, Nejvyšší soud vyložil, že byly-li na zakoupení věcí ve společném jmění manželů (SJM) použity peníze opatřené takovým závazkem jen jednoho z manželů, který není součástí SJM a který je povinen splnit jen zavázaný manžel po zániku manželství, zakládá tato skutečnost při zániku SJM nárok na vypořádání tohoto vnosu z odděleného majetku na společný majetek. To platí, i jde-li o závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům

manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Označený závěr akceptoval Nejvyšší soud i ve svém rozsudku ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 428/2017](#).

22. Podle uvedených rozhodnutí je to, co jeden z manželů pořídil výlučně za prostředky získané z půjčky, jejíž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého, součástí společného jmění; to, co na pořízení věci (ať hmotné či nehmotné, zde pohledávky) manžel z takové půjčky vynaložil, je vnos z výlučného majetku na majetek společný.

23. Tento závěr lze však přijmout pouze za předpokladu, že peníze takto získané půjčkou nebyly součástí SJM – pak by ale nepřicházelo do úvahy pokládat věci za ně pořízené za součást společného jmění (šlo by o transformaci, která nemění status transformovaného majetku). Jde o zjevný rozpor v odůvodnění tohoto právního názoru.

24. Uvedený názor by mohl též obstát při zpochybnění tzv. principu transformace, tedy toho, že součástí SJM není majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela. Tento princip však vyplývá přímo ze zákona a není důvod jej opustit.

25. Vztaheno na projednávaný případ: Žalovaný za trvání manželství s žalobkyní nabyt na základě půjčky od svých rodičů majetek – peněžní prostředky ve výši 1 500 000 Kč. Protože se na takto nabyté peníze nevztahuje žádná z výjimek uvedených v § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák (nejde o majetek získaný dědictvím nebo darem, majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož ani o věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka), tvořily součást společného jmění účastníků.

26. Za této situace pak nelze nijak odůvodnit závěr, že je vnosem z výlučného na společný majetek to, co jeden z manželů pořídil výlučně za prostředky získané z půjčky, jejíž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a kterou převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Ve skutečnosti je tomu tak, že věci (včetně pohledávek), které jeden z manželů získal jako plnění ze závazku (závazkového právního vztahu), jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal bez souhlasu druhého, jsou součástí společného jmění; součástí společného jmění nejsou jen dluhy (závazky v užším slova smyslu), které pro něj z převzatého závazku (závazkového právního vztahu) vyplývají. Jinak řečeno, právní režim závazku, jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal jeden z nich bez souhlasu druhého, se štěpí tak, že dluh z tohoto závazku do SJM nepatří, avšak to, co z něj dlužník získal, je součástí SJM.

27. Velký senát se tak odchyluje od právního názoru vysloveného např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 428/2017](#) a v rozsudku ze dne 25. 5. 2006, sp. zn. [22 Cdo 2335/2005](#), podle kterého byly-li na zakoupení věcí ve společném jmění manželů použity (výlučně) peníze opatřené takovým závazkem jen jednoho z manželů, který není součástí SJM a který je povinen splnit jen zavázaný manžel po zániku manželství, zakládá tato skutečnost při zániku SJM nárok na vypořádání tohoto vnosu z odděleného majetku na společný majetek; Nejvyšší soud konstatuje, že věci (včetně finančních prostředků), které jeden z manželů získal jako plnění ze závazku (závazkového právního vztahu), jehož rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a který převzal jeden z nich bez souhlasu druhého, jsou součástí společného jmění, stejně jako věci, které byly za tyto hodnoty (zpravidla finanční prostředky) nabyté.

28. Pokud tedy peníze nabyté žalovaným půjčkou od jeho rodičů tvořily součást SJM účastníků, byla součástí SJM i pohledávka za společností D. s. r. o., které žalovaný tyto finanční prostředky následně

půjčil. Názor odvolacího soudu, že tato pohledávka není součástí SJM, tak neobstojí.

29. V řízení pak zůstává dosud odvolacím soudem neřešenou otázkou, zda a jakým způsobem byla pohledávka po zániku SJM účastníků vypořádána (ať již dohodou nebo soudním rozhodnutím), či zda ohledně pohledávky nastala zákonná domněnka vypořádání (§ 150 obč. zák.). Na vyřešení této otázky je potom závislé rozhodnutí o oprávněnosti nároku žalobkyně na zaplacení žalované částky.

30. K tomu dovolací soud poznamenává, že již v citovaném rozsudku R 57/1970, zaujal Nejvyšší soud právní názor, že k závazku manžela, který takto opatřil peníze (nebo jinou majetkovou hodnotu) a je povinen je vrátit, má soud přihlídnout při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví (dnes společného jmění manželů). Tímto způsobem lze překonat případnou „nespravedlnost“ spočívající v tom, že majetek získaný na základě výlučného závazku jednoho z manželů se stává součástí SJM, přestože dluh z převzatého závazku tíží jen zavázaného manžela. Za předpokladu, že získaný majetek skutečně rozšířil masu společného jmění a zavázaný manžel uhradil nebo má uhradit dluh ze svého výlučného majetku, lze uvažovat např. o disparitě podílů v případě vypořádání SJM. Nelze zde však hovořit o vnosu z výlučného na společný majetek.

31. Jelikož právní posouzení věci co do řešení otázky, na které spočívá napadené rozhodnutí, není správné (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem), Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu (včetně závislých výroků o nákladech řízení) zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

32. Právní názor Nejvyššího soudu je pro dovolací soud závazný. V novém rozhodnutí odvolací soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).